

bruikelijke in onmededeelbare en mededeelbare. Dan één, welke aan den eersten druk van Bavincks Dogmatiek is ontleend, maar in de latere drukken niet meer voorkomt. Nu staat het aan de opstellers als wetenschappelijke mannen vrij deze keuze te doen. Doch handelen zij verstandig, die nu ook aan de jeugd op te dringen? Behoeven onze jongens en meisjes in dit wetenschappelijke geschil partij te kiezen?

Immers neen.

Daargelaten nog of het wetenschappelijk houdbaar is hier van indeeling te spreken, is het absoluut niet noodzakelijk een bepaalde indeeling te volgen, noch die van Bavinck in zijn eersten druk, noch die van Bavinck in zijn latere drukken, noch die van Kuypers, noch die van iemand anders.

Eenvoudig kan er worden gevraagd: Welke deugden of eigenschappen Gods worden er in de Schrift geopenbaard? Als antwoord kunnen er dan vijf, zes of zeven worden genoemd en daarna kan worden toegevoegd: en nog tal van andere.

Vervolgens kunnen dan de eigenschappen of deugden Gods afzonderlijk worden besproken op de wijze, gelijk dit in het aangeboden Leerboek geschiedt.

Men ziet: ingrijpend is deze wijziging niet.

Het is alles simple comme bonjour.

Deputaten behoeven hun werk niet weer over te doen.

Alleen maar te herzien.

En dit groote voordeel wordt er door verkregen: de eenheid wordt onder ons gehandhaafd.

Het Leerboek wordt op dit punt voor ieder bruikbaar.

Een derde voorbeeld!

Dit betreft de orde des heils.

Daarover bestaat onder ons verschil, niet alleen in dogmaticis, alzo op wetenschappelijk terrein, maar ook in de gemeente.

Konden nu werkelijk Deputaten niet zulke vragen en antwoorden hebben opgesteld, waardoor dit verschil in het midden werd gelaten?

Moesten zij per se de zijde van Bavinck kiezen? Of anders van Kuypers of van wien dan ook?

Wij zien dat niet in.

Bekijken we de zaak eens nader.

In de eerste vraag van de 27ste les leest men: „Hoe wordt de roeping onderscheiden? In uitwendige en inwendige roeping.”

Daarmee gaan we akkoord.

Doch niet met de tweede: „Wat is de uitwendige roeping? De stem Gods, die tot ons komt uit de natuur en de geschiedenis, mitsgaders de aanbidding van het heil in de prediking des Woords”. Daarbij wordt als tekst aangehaald: Matth. 22:14 „Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren”.

Gaat het werkelijk aan bij de uitwendige roeping ook te noemen die, welke door de algemeene openbaring tot ons komt?

Houden we toch wel in het oog, dat hier, gelijk Deputaten zelf in de vorige les leeren, gehandeld wordt over de weldaden des heils.

Roept God ons nu door de natuur tot het heil in Christus?

Dat kunnen Deputaten zelf niet meenen.

Zij hebben hier het gevoel van Bavinck zoo abrupt weergegeven, dat deze zelf die woorden nooit zou onderschrijven.

Trouwens, uit den tekst, welken zij als bewijspiaats bijbragen, kan dit niet worden afgeleid. Ook spreken Deputaten zichzelf tegen.

Onmiddellijk daarop toch laten zij volgen: „Tot wie moet DIE uitwendige roeping komen? Tot alle menschen. De Heere gebiedt: Predikt het evangelie aan alle creature, Marc. 16:15.”

Zij betrekken hier de uitwendige roeping derhalve uitdrukkelijk en uitsluitend op de prediking van het evangelie.

Een dogmatische konstruktie — en dan nog wel een foutieve — heeft hun hier parten gespeeld.

Met een geringe verandering is dit echter goed te maken.

Zij laten slechts de woorden „de stem Gods, die tot ons komt uit de natuur en uit de geschiedenis” vervallen, vervangen „mitsgaders” door „in” en... de zaak is volkomen in orde.

Nu over de inwendige roeping.

Daaromtrent wordt geleerd: „Wat is de inwendige roeping? De krachtdadige werkzaamheid des Heiligen Geestes, welke de uitwendige roeping, vergezelt”.

Daarmee stemt ieder in.

Maar niet met het volgende: „Wat is de vrucht van de inwendige roeping? De wedergeboorte.”

Volgens vele Gereformeerde theologen van naam werkt de inwendige roeping alleen dan, wanneer de uitwendige roeping wordt vernomen. Haar vrucht is niet de wedergeboorte, maar de bekeering.

Anderen denken er anders over.

Doch ook hier valt het niet moeilijk zich van partijkiezen te onthouden.

Men kan daarbij op verschillende wijze te werk gaan.

Men kan of die laatste vraag geheel weglaten.

Of ook kan men bovendien nog de vorige aldus rodigeeren: „Wat is de inwendige roeping? De onweerstandelijke (dit verdient de voorkeur boven: krachtdadig) werkzaamheid des Heiligen

Geestes, welke de uitwendige roeping vergezelt en waardoor het geloof wordt gewerkt.”

Of men kan voor de laatste vraag in de plaats stellen: „Wat is de vrucht van de inwendige roeping? Het geloof”.

Hierbij wordt dan in het midden gelaten, of dit is het geloof als vermogen, dat bij de wedergeboorte wordt ingeplant of het geloof als daad, dat bij de bekeering openbaar wordt.

Natuurlijk moet er dan nog iets worden gewijzigd, om de volgende vragen hierbij te laten aansluiten.

Doch dat is alles behalve onoverkomelijk.

Ten slotte een vierde voorbeeld!

Dit geldt de nederdaling ter helle.

Daarover spraken we reeds in een onzer vorige artikelen.

Wij zagen, hoe het antwoord, dat Deputaten ontwierpen, aan tegenstrijdigheid lijdt.

Hiervoor zou van hen een eenigszins grootere concessie moeten worden gevraagd.

Hier zou het antwoord van den Catechismus in verkorten vorm uitkomst bieden.

Het zou zoo kunnen: Wat beteekent nedergedaald ter helle? Dat mijn Heere Christus gedurende Zijn gansche lijden, maar inzonderheid aan het kruis de helseke smarten en kwelling voor mij heeft gedragen.

Vanzelf konden deze vier voorbeelden met tal van andere worden vermeerderd.

Wij vestigen slechts op de gewichtigste punten de aandacht.

Maar als hierop reeds zoo gemakkelijk een vergelijk kan worden getroffen, hoe licht zal dit dan niet bij de overige gaan?

We zouden dan een officieel Leerboek krijgen.

Het algemeen gebruik kon door de Synode worden bevorderd.

Het zou de uitdrukking zijn van ons aller geloof.

Het zou op geen punt in strijd komen met de Formulieren van Eenigheid.

Is dit den Deputaten niet betrekkelijk luttele offeringen waard?

### Het Vrije Kerklied.

#### III.

Vervolgens wordt in het Rapport de geschiedenis van het kerkgezag in de Nederlandsche kerken nagegaan.

In den eersten tijd na de Reformatie ook lofzangen. — Op de Synodes van 1578, 1581, 1586 een definitieve uitspraak: geen gezangen, die niet in de Schrift worden gevonden. — Motivering. — Toch gezongen. — In de Noordelijke provincie zelfs Duitsche hymnen. — Remonstrantsche gezangen. — Deze gezangen hebben het verzet gesterkt. — In de Noordelijke provincie bleven hymnen gehandhaafd.

Wat de gereformeerde kerken in Nederland betreft, zoo vindt men in het oudste Nederlandsche gezangenboek, de souerliedekens van Jhr van Zuylen van Nyevelt (1543) benevens de Psalmen verschillende lofzangen uit het Oude en Nieuwe Testament en een vertaling van de oude hymne Te Deum laudamus<sup>1)</sup>. Het is zeer opmerkelijk, dat men hier het eerst in de gereformeerde kerken een poging vindt, om naast de Psalmen ook de andere lofzangen uit het Oude en Nieuwe Testament in den gemeentezang op te nemen. Reeds in de oude Christelijke kerk was dit, zooals vroeger werd aangeleerd, geschied en ook Luther had op deze lofzangen als geschikt voor den eeredienst gewezen. Behalve den lofzang van Simeon, die reeds in den psalmbundel van Genève een plaats had gevonden, kwamen nu nog de lofzang van Zacharia en Maria. In de tweede psalmberijming, die van Jan van Utenhove, werden de Oud-Testamentische lofzangen weggelaten en alleen de Nieuw-Testamentische behouden, maar Utenhove voegde er nog twee eigen gemaakte gezangen aan toe: de bedezang voor de predikatie, aanvangende met de woorden: o God, die onze Vader bist, en een dankzegging voor „de drie hoofdstukken onzer zaligheid”.

Beide psalmberijmingen die bij onze kerken in gebruik waren, werden echter al spoedig verdrongen door de psalmberijming van Datheen, naar de berijming van Marot en Beza vervaardigd; achter de psalmen volgen hier de berijming van de Wet, het Onze Vader en de Apostolische Geloofsbelydenis, de drie Nieuw Testamentische lofzangen en de bedezang voor de predikatie, aan Utenhove ontleend.

Het Convent van Wesel 1568 drukte op deze psalmberijming van Datheen het stempel door te bepalen, dat men bij het kerkelijk gezang in alle Nederlandsche kerken de psalmen door Datheen overgezet zal behouden, „opdat niet door verscheidenheid der overzettingen iets dat minder passend is en minder tot stichting dient, tusschen beide

<sup>1)</sup> De Souerliedekens geven den lofzang van Mozes Ex. 15 en Deut. 32, van Hanna 1 Sam. 2, van Jesaja 12, van Hiskia Jes. 38, van Habakuk 3, den lofzang van de drie jongelingen in den vurigen oven (uit de apocriefe boeken); den lofzang van Zacharia, Maria en Simeon en in de editie van 1613 hier nog bij: het Onze Vader, het Ave Maria en het Symbolum Apostolicum.

come” (II, 31). Een principiële uitspraak, dat men alleen psalmen mocht zingen, was daarmede wel niet bedoeld; het ging alleen om de vraag, welke psalmberijming in gebruik zou genomen worden.

De Synode van Emden bepaalde aangaande den gemeentezang niets, maar wel kwam de zaak weer ter sprake op de Synode van Dordt 1574. Blijkbaar waren er ook broeders, die gaarne naast de psalmen ook nog andere gezangen wilden zingen en daarom de vraag hadden gesteld, „of het nut ware, dat men benevens de Psalmen Davids, gedicht door Datheen, eenige andere geestelijke liederen en psalmen van andere geleerde liederen gemaakt, in de kerken gebruikte?” De Synode besloot echter, dat men met de Psalmen van Datheen mitsgaders hetgeen er bij staat tevreden zal wezen, totdat in de Generale Synode anders besloten zal zijn. (Art. 43.) Een definitieve uitspraak deed de Synode dus niet. Zelfs liet ze aan de vrijheid der Dienaren over om den bedezang voor de predikatie O, God, die onze Vader bist, al dan niet te laten zingen (Art. 41).

De volgende Generale Synode te Dordrecht 1578 gehouden nam eerst een meer definitieve beslissing door te bepalen, dat „de Psalmen Davids van Petrus Datheen overgezet, in de Christelijke samenkomsten der Nederlandsche kerk, gelijk men tot nu toe gedaan heeft, gezongen zullen worden, achterlatende de gezangen, dewelke niet in de Heilige Schrift gevonden worden” (Cap. IV Art. 24), welk besluit met een kleine wijziging door de Synode van Middelburg 1581 (Art. 51) en te Gravenhage 1586 (Art. 62) werd overgenomen.

Hetgeen onze Synodes tot dit besluit bracht, kan wel het best gekend worden uit hetgeen Marix van St. Aldegonde in de voorrede voor zijn nieuwe psalmberijming schreef. „Wij achten het veel sekerder en orboordliker, schrijft hij, en zouden ook van herten wenschen, dat in Godes Gemeente gintschelijk niet en worde ingebracht noch gesongen dan het gene, dat uit de heylige geloofweerdige Schriften des Ouden ende des Nieuwen Testaments eygentlick getogen is, opdat onzen naekomelingen niet en worde stoffe ende oorsaeke gegeven om een yegelijk nae zijnen eygen sin Gebeden ende Lofzangen te dichten, die men in de Gemeente Godes naar der menschen aelwaerdige (d.w.z. onbezonnen) eygendunkelheyt soude willen innevoeren, gernerckt ons de ervarentheyt der voorleden tyden meer dan genoechsaem geleert heeft hoe sorgelick dat het zy, in Godes Gemeente yet in te voeren, dat niet eygentlick opde heylige en alleen geloofweerdige Schriften des ouden ende nieuwen Testaments gegrondeel sy”.

Toch hebben de besluiten dezer Synodes niet kunnen beletten, dat ook andere dan Schriftuurlijke lofzangen door de gemeenten gezongen werden. De bedezang voor de predikatie bleef in gebruik; onder de gezangen achter de psalmen werd door de boekdrukkers opgenomen een vertaling van de oude hymne Christus, qui es lux et dies (de Avondzang), die nu in sommige kerken o.a. te Utrecht, werd gezongen.

En nog meer bezwaar ontmoette het besluit der Synodes in Overijssel en de Noordelijke provincies van ons land, waar de boerenbevolking moeilijk kon wennen aan de melodieën der psalmen en bovendien zeer verkleefd was aan de zoogenaamde „Oostersche lofzangen”, d.w.z. aan de Duitsche hymnen, die bij het Avondmaal en bij feestelijke gelegenheden gezongen werden. Op de Synode van Middelburg was dan ook door Overijssel het voorstel gedaan om „eenige uitgelezen lofzangen uit den Oosterschen bundel achter de psalmen te drukken”; de Synode antwoordde hierop wel, dat zij dit „niet raadzaam achte”, maar toonde toch tot een concessie bereid te zijn, waar ze dien van Overijssel, „uit zeker respect toeliet eenige der lichtste psalmen Davids tot XII of meer bijzonder te drukken en daarbij eenige Oostersche uitgelezen gezangen om alzo de boeren aldaar te gewennen tot het gebruik der psalmen Davids”.

Gold het hier alleen de gehechtheid der boerenbevolking aan reeds lang in gebruik genomen „leyzen”, een veel principiëeler verzet tegen de besluiten onzer Nationale Synodes vindt men bij de Synode, door de Remonstranten te Utrecht in 1612 gehouden, die besloot nevens de Psalmen en de reeds in gebruik zijnde gezangen nu ook lofzangen op te nemen over Christus’ geboorte, besnijdenis, doop, lijden, sterven, opstanding, hemelvaart en de zending van den Heiligen Geest. In 1615 verscheen deze eerste gezangenbundel, die 58 liederen omvatte. In de voorrede vindt men een justificatie van deze uitgave, waarin de argumenten voor het zingen der gezangen vrij volledig te vinden zijn. Er werd eerst op gewezen, dat reeds nu in verschillende kerken gezangen werden gezongen, zooals de bedezang voor de predikatie, de avondzang en de „Oostersche lofzangen”. Men beweerde wel, dat in de kerk alleen de psalmen van David behooren gezongen te worden, omdat ze door den Heiligen Geest zijn ingegeven, maar de Apostel Paulus spreekt in Ef. 5 behalve van psalmen ook van lofzangen en geestelijke liederen en strekt de vrijheid der Christenen dus verder uit. De oude Christelijke kerk heeft, vóór het Pausdom de kerk bodierf, reeds gezangen gezongen. Wat het argument betreft, dat men alleen zingen moet, wat de

Heilij  
node  
treft.  
Godd  
dicht  
zelfd  
nuttig  
die c  
of ni  
in de  
„gees  
lieden  
meer  
honds  
Utre  
me  
later  
gezak  
Al  
zingen  
— oc  
toch  
mons  
tegen  
oorza  
in 16  
alle  
het O  
lofzan  
gen v  
kerke  
zal m  
len”.  
voor  
bedez  
niet  
laten.  
niet  
prov  
bruik  
aan d  
Drenl  
van 1  
laten  
kerke  
gebrui

= „I  
Als  
ringen  
en nie  
gegeve  
het d  
woord  
Het  
oprijst  
Men  
„binde  
Moo  
Toel  
aan h  
die wi  
Een  
denker  
Dit  
lyke v  
Het  
gend  
Het  
Maa  
Heer  
den ge  
Onze  
sten d  
groter  
het on  
Zelfs  
pij toe  
schapp  
modew  
het ge  
Petri  
„noch  
des He  
Jacol  
mijn b  
zullen  
Er is  
kelijke  
Tegen  
ment l  
tegenwi  
Mits  
zuurde  
Aan  
dat de  
Wij l  
vies” w  
Het  
niet ge  
pen op  
= Tyo  
Als  
wij heb  
op de  
Niets  
wachter  
Tot v